

Tillväxt hos barn och tillväxthormon

Handbok för barn och
föräldrar om tillväxt-
hormonbehandling

Innehåll

Tillväxt hos barn och tillväxthormon	4
Tillväxthormonbehandling	6
Administrering.....	8
Tillväxthormon fås från apoteket.....	9
Intyg för utlandsresor	10
Användning av tillväxthormon tillsammans med andra mediciner och i samband med andra sjukdomar	10

Till läsaren

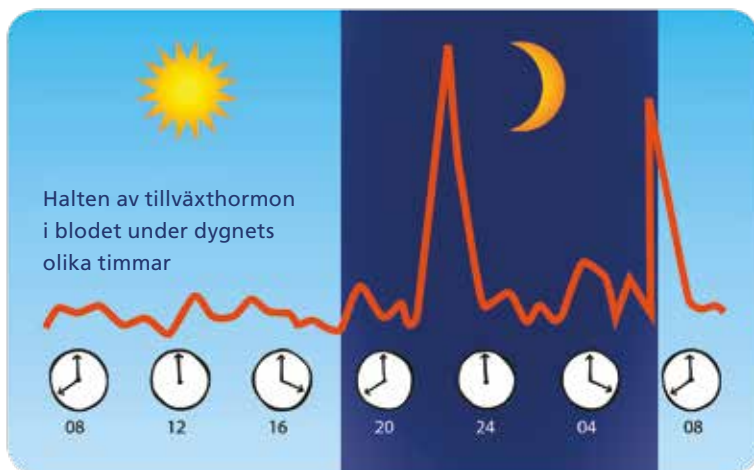
Den här guiden är avsedd att ge barn, föräldrar och anhöriga information om tillväxthormonbehandlingar. I guiden finns allmän information om tillväxt, tillväxthormoner och behandling av tillväxthormonbrist. Orsakerna till tillväxt som stannar av utreds genom undersökningar som ordinerar av en läkare. Utifrån resultaten bedömer läkaren behovet av tillväxthormonbehandling.

Tillväxt hos barn och tillväxthormon

Vanligtvis ärver ett barn sina föräldrars sätt att växa. Från omkring två års ålder och fram till puberteten växer barnet omkring 6 cm om året. Vanligtvis växer barnet konsekvent enligt sin egen tillväxtkurva. Orsakerna till avvikande tillväxt utreds genom läkarundersökningar.

Barnets tillväxt kan delas in i tre faser. Den kraftiga tillväxten under barnets två första år är mycket starkt kopplad till näringsintaget. Tillväxten under de följande omkring 10 åren beror i mycket hög grad på produktionen av tillväxthormon. Utsöndringen av tillväxthormon avtar något under barnets första levnadsår, men förblir ändå riklig under hela barndomen. Den når sin topp i pubertetens tillväxtspurt. När tillväxten upphör efter puberteten, avtar utsöndringen av tillväxthormon gradvis och stannar sedan på en lägre nivå.

När vi uppnått vår fulla längd avtar produktionen av tillväxthormon i kroppen. Den upphör ändå inte helt eftersom tillväxthormonet fortsättningsvis är viktigt för att cellerna ska fungera och för att vi ska må bra i allmänhet.

En orsak till att längdtillväxten avtar är brist på eller otillräcklig utsöndring av tillväxthormon. För en del barn handlar det i stället om någon annan sjukdom som gör att de inte växer normalt. Därför är det viktigt att utreda orsakerna till att tillväxten stannar av.

Tillväxthormon är ett protein som produceras i hypofysen i hjärnan. Hypotalamusregionen i hjärnan ser till att hypofysen producerar tillväxthormon och utsöndrar det i blodomloppet. Hypofysen producerar framför allt tillväxthormon under natten och när vi sover.

Så som namnet antyder är tillväxthormon viktigt för tillväxten, men tillsammans med de övriga hormonerna har det också stor inverkan för människans hälsa. Dessutom påverkar tillväxthormonet utvecklingen av muskelmassan och fettförbränningen i kroppen.

Tillväxthormon är inte den enda faktor som styr barnets tillväxt. Många andra hormoner, en sund kost och god hälsa stöder barnets tillväxt och utveckling.

”I barnets ord: Mamma, ska vi sticka med den där magiska pennan igen.”

Tillväxthormonbehandling

Tillväxthormonbehandlingen inleds först när undersökningarna utförts. Barnets tillväxt, utveckling och respons på tillväxthormonbehandlingen uppföljs vid regelbundna poliklinikbesök under hela behandlingen. Tillväxthormondosen kontrolleras regelbundet för att se om den är tillräcklig. Inledningsvis ordinerar läkaren en dos som beräknats utifrån barnets vikt. Dosen justeras allteftersom barnet växer. Information om hormonhalterna och om andra blodvärden som är viktiga för behandlingen fås genom blodprover.

Tillväxthormonet framställs biosyntetiskt. Hormonet efterliknar i fråga om effekterna kroppens eget tillväxthormon.

I och med att tillväxthormonet är ett protein kan det inte ges oralt i form av vätska eller tablett, eftersom magsyrornas enzymer skulle förstöra det. Tillväxthormonet ges en gång per dygn som injektion under huden. Injektionen ges på kvällen så att tillväxthormonbehandlingen i så hög grad som möjligt efterliknar kroppens egen nattliga tillväxthormonproduktion.

Det finns många olika tillväxthormonpreparat, varav en del bereds från pulver till injektionsvätska och andra är färdiga injektionslösningar. Också förvaringen av de olika preparaten skiljer sig åt; antingen ska de förvaras i rumstemperatur eller i kylskåp. Tillväxthormonpreparatet ska skyddas mot hetta och frost eftersom dess effektivitet och sammansättning kan förändras. En skjutskötare ger anvisningar i ärenden som gäller behandlingen.

Tillväxthormonbehandlingens effekt på barnets tillväxt märks inte genast, utan ofta börjar effekterna synas först efter sex månader. Det är också bra att tala med barnet om detta.

Efter att tillväxthormonbehandlingen inletts är tillväxten snabbast under det första året av behandling. Kroppen försöker då korrigera barnets tillväxthormonbrist. Därefter utjämnas tillväxttakten. Det förekommer ändå individuella skillnader i tillväxten. Tillväxthormonbehandlingen har även andra effekter än en snabbare tillväxt. Behandlingen påverkar fördelningen av fett- och muskelceller; antalet fettceller minskar medan antalet muskelceller ökar.

Tillväxthormonbehandlingen fortsätter vanligtvis så länge som tillväxt kan konstateras. Tillväxten utvärderas genom regelbunden mätning samt bedömning av skelettåldern genom röntgenundersökning av ena handen.

Tillväxthormonbehandling är en behandlingsform som tolereras väl. Biverkningar är sällsynta. Om betydande förändringar sker i barnets hälsa ska ni kontakta behandlade läkare eller sjukskötare.

Administrering

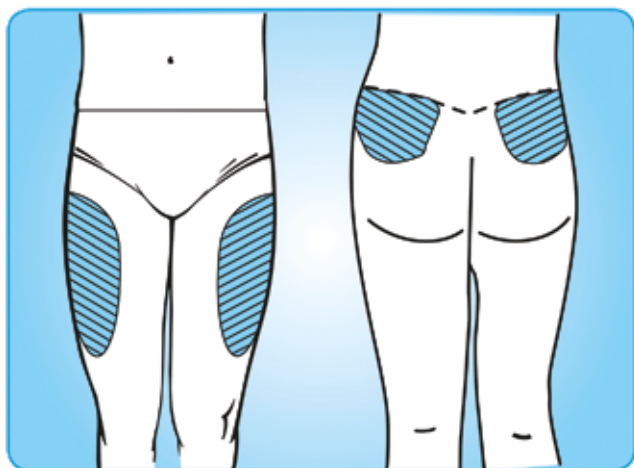
När behandlingen inleds ger en sjukskötare instruktioner för hur tillväxthormonbehandlingen ska ske. Hormoninjiceringen får tränas på polikliniken tills ni upplever att ni kan utföra behandlingen tryggt.

På följande sidor finns allmänna praktiska råd angående tillväxthormonbehandlingen. I fråga om små barn är det föräldrarna som ger tillväxthormonet, men ett barn i skolåldern vill ofta delta eller själv injicera hormonet.

Den bästa injektionstidpunkten är på kvällen strax innan läggdags, så att injektionen blir en kvällsrutin likt tandborstningen. Då blir det enklare att komma ihåg. Tillväxthormonbehandlingen ska ske så regelbundet som möjligt. Att enstaka injektioner glöms bort påverkar inte tillväxten, men ofta glömda injektioner stör tillväxtprocessen. Be läkaren eller sjukskötaren om mer anvisningar om det här.

Injektionen ges vanligtvis på låret eller stjärten. Tillväxthormonet injiceras i fettvävnaden under huden, varifrån det förs ut i blodomloppet. Ibland kan ett litet blåmärke uppträda på injektionsstället. Det beror på att kanylen träffat en liten kapillär. Om en liten bula uppstår under huden har injektionen inte nått tillräckligt djupt. Byt injektionsställe varje dag.

“Kanylerna är så tunna att sticket inte alls gör ont. En 13-åring kan redan sköta injektionerna själv. När man inte gör något nummer av tillväxthormonbehandlingen i familjen, orkar ingen heller förargas över de dagliga injektionerna.”

Injektionsstället behöver inte desinficeras, det räcker med att man duschar varje dag för att garantera tillräcklig renlighet. Det är ändå viktigt att sörja för god handhygien när medicinen hanteras.

Händerna ska tvättas innan injektionen ges. Kanylen ska bytas mot en ny för varje injektion.

Tillväxthormon fås från apoteket

Tillväxthormonbehandling är en behandling som ersätts av FPA. Läkaren skriver ett B-utlåtande för ansökan om ersättning. Tillväxthormonbehandlingen kan inledas efter att FPA beviljat ersättning. Läkaren skriver ett elektroniskt recept och patienten hämtar ut medicinen från apoteket. Kontrollera alltid vid besök i apoteket hur länge FPA-ersättningen är i kraft. Läkaren förnyar receptet i samband med kontrollbesök.

Intyg för utlandsresor

Om ni reser utomlands ska barnet ha ett intyg på att hen får tillväxthormonbehandling. Då kan tillväxthormonpreparatet och utrustningen has med i tryggt förvar i handbagaget under hela resan. Kontakta sjukskötaren i god tid så att hen kan ge er ett intyg på att ert barn får tillväxthormon.

Användning av tillväxthormon tillsammans med andra mediciner och i samband med andra sjukdomar

Kortisonbehandling kan hämma tillväxten och därigenom minska tillväxthormonbehandlingens främjande av längdtillväxten. Också andra hormonbehandlingar (t.ex. könshormon och sköldkörtelhormon) kan påverka tillväxten. Vanliga allergimediciner eller antibiotika utgör inget hinder för användning av tillväxthormon. Tillväxthormon interagerar inte med andra mediciner, och inte heller vanliga sjukdomar såsom influensa eller förkylning utgör något hinder för tillväxthormonbehandling.

Den behandlande läkaren och sjukskötaren ger er information i ärenden som gäller behandlingen och anvisningar för hur den individuella behandlingen ska genomföras.

“Injektionspennan är enkel att använda, kanylerna tunna, man lär sig lätt hur man ska göra och barnet vänjer sig snabbt vid injektionerna.”

novoInfo
novonordisk.fi

Novo Nordisk Farma Oy
Tfn. 020 762 5300
www.novonordisk.fi

FI22GH00011 1/2022